

مجله علمی علوم پزشکی صدرا

دوره ۲، شماره ۲، بهار ۱۳۹۳، صفحات ۱۷۳ تا ۱۸۴

تاریخ پذیرش: ۹۲/۱۲/۲۰ تاریخ دریافت: ۹۲/۰۸/۰۴

مقاله پژوهشی
(Original Article)

رابطه‌ی طرد و پذیرش مادر با پرخاشگری در دانشجویان دختر

راضیه صادقی^۱، فخری تاجیک زاده^۲، فرحناز رئیس کریمیان^{۳*}

^۱ دانشجوی کارشناسی ارشد روانشناسی بالینی، دانشکده‌ی روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران

^۲ دانشجوی کارشناسی ارشد روانشناسی بالینی، دانشکده‌ی روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران

^۳ کارشناس ارشد پرستاری، عضو هیئت علمی، دانشکده‌ی پرستاری مامایی، دانشگاه علوم پزشکی و خدمات درمانی شیراز، شیراز، ایران

چکیده

مقدمه: امروزه خشونت و پرخاشگری در سطحی وسیع و در جوامع مختلف مشاهده می‌شود، که عوارض آن در برگزیده‌ی فرد و جامعه می‌باشد. تحقیق حاضر با هدف بررسی رابطه طرد و پذیرش مادر با میزان پرخاشگری در دانشجویان کارشناسی دانشگاه شهید چمران اهواز بود.

مواد و روش: مطالعه حاضر از نوع توصیفی-همبستگی بود که بر روی ۱۰۰ دانشجوی دختر انجام شد. نمونه‌گیری به شیوه تصادفی ساده صورت گرفت. ابزار مورد استفاده جهت جمع‌آوری داده‌ها شامل پرسشنامه طرد و پذیرش والدین ویژه بزرگسالان (فرم مادر) و پرسشنامه پرخاشگری بود. داده‌ها به کمک نرم افزار SPSS و با به کارگیری آمار توصیفی و استنباطی (ضریب همبستگی پیرسون و همبستگی متعارف) تجزیه و تحلیل شد.

یافته‌ها: ضرایب ساختاری بدست آمده در این پژوهش نشان می‌دهند که الگوی از نمره‌های بالا در پذیرش مادر و نمره‌های پایین در طرد مادر با الگوی از نمره‌های پایین در پرخاشگری غیرمستقیم، پرخاشگری جسمی، خشم و خصومت همبسته هستند. بنابراین یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که ترکیب پذیرش پایین و طرد بالا احتمال پرخاشگری غیرمستقیم، پرخاشگری جسمی، خشم و خصومت را بالا می‌برد.

بحث و نتیجه‌گیری: با توجه به پژوهش حاضر می‌توان بیان کرد که رابطه بین طرد و پذیرش مادر و پرخاشگری قابل توجه است.

واژگان کلیدی: طرد مادر، پذیرش مادر، پرخاشگری، دانشجویان

* نویسنده مسئول: فرحناز رئیس کریمیان، کارشناس ارشد پرستاری، عضو هیئت علمی، دانشکده‌ی پرستاری مامایی، دانشگاه علوم پزشکی و خدمات درمانی شیراز، شیراز، ایران؛ raziehsadeghi90@yahoo.com

مقدمه

اینکه مادری نسبت به کودک خود پذیرنده؛ یعنی عشق و احساس مثبتش را هم به صورت فیزیکی هم به صورت کلامی ابراز کند (۱) و یا طردکننده؛ یعنی با خصومت، پرخاشگری (aggression) و یا غفلت و مسامحه با کودک رفتار کند (۲)، همگی بر نحوه زیستن بزرگسالی که امروز کودک محسوب می‌شود، تاثیرگذار است. پذیرش مربوط است به گرمی، عاطفه، مواظبت، دلداری، تغذیه، حمایت و خلوص محبت که والدین می‌توانند نسبت به فرزندانشان احساس و بیان کنند و طرد مربوط است به غیاب یا طرد معنی‌دار که به وسیله والدین احساس و رفتار می‌شوند و باعث ایجاد عاطفه و رفتارهای آسیب‌رسان روانشناختی و فیزیکی متنوع می‌شود (۳).

موضوع ارتباط والدین و فرزندان سال‌ها نظر صاحب‌نظران و متخصصان تعلیم و تربیت را به خود جلب نموده است. خانواده نخستین پایگاهی است که پیوند بین کودک و محیط اطراف او را به وجود می‌آورد. کودک در خانواده پندارهای اولیه درباره‌ی جهان و همچنین، شیوه‌های سخن گفتن و هنجارهای اساسی رفتار را فراگرفته و نگرش‌ها، اخلاق و روحیات خود را شکل می‌دهد (۴). کودکان در تلاش برای جلب کردن و به دست آوردن سرمایه‌های والدین (parental investment) هستند، مقدار انرژی که هر یک از والدین در مراقبت‌های فرزندپروری مصرف می‌کنند را سرمایه‌گذاری والدین می‌نامند (۵)؛ فرقی ندارد که سرمایه‌ها مادی باشد (مثل پول) یا شناختی (مثل مدت زمانی که برای آموزش کودکان سپری می‌کنند) و یا بین‌فردی (مثل عشق و محبت) (۶). در این زمینه تئوری طرد و پذیرش والدین (acceptance-rejection parental theory) نحوه‌ی پیامدهای پذیرش و طرد والدین را بر فرزندان توضیح می‌دهد و همچنین اینکه چرا بعضی والدین گرم و با محبت هستند، در حالی که دیگری سرد و خشن و

یا بی‌توجه و طرد کننده‌اند (۳). این تئوری بیان می‌کند طرد والدین هرچایی در جهان به وسیله‌ی ترکیب چهار اصل نشان داده می‌شود: ۱- سردی و بی‌مهری، در مقابل گرمی و مهر و محبت، ۲- متخاصم و پرخاشگر، ۳- بی‌تفاوتی و غفلت، ۴- طرد (۷). از طرفی تئوری شخصیت اذعان می‌دارد که احتیاج هیجانی به پاسخ‌های مثبت دیگران یک انگیزه قوی بوده و وقتی این احتیاج کودک توسط والدین ارضا گردد، این کودکان مستعد پاسخگویی هیجانی و رفتاری به شیوه خاصی خواهند شد و افرادی که احساس طرد شدگی می‌کند، احتمال بیشتری دارد که اضطراب و احساس عدم امنیت نشان دهند.

براساس این تئوری طرد والدین، به پیامدهای شخصیتی دیگری نیز می‌انجامد که خصومت، پرخاشگری منفعل یا مشکلات روان شناختی با مدیریت خصومت، ناپاسخگویی هیجانی، عزت نفس پایین، خودکارآمدی پایین، بی‌ثباتی هیجانی و دیدگاه منفی به جهان از آن جمله‌اند. به دلیل این آسیب‌های روان شناختی، بعضی افراد طرد شده دچار استقلال دفاعی می‌گردند؛ استقلال دفاعی شبیه استقلال سالم است، با این تفاوت که این افراد تقاضای کمتری برای دریافت پاسخ‌های مثبت نشان می‌دهند. اگر چه افراد دارای استقلال دفاعی نسبت به افراد سالم خواستار پذیرش، حمایت و پاسخ‌های مثبت بیشتری از دیگران هستند، خود آنها این تمایل را تشخیص نمی‌دهند. در واقع به دلیل خشم، بی‌اعتمادی و دیگر هیجانات منفی ناشی از طرد والدین، این افراد معمولاً این نیاز را نادیده می‌گیرند (۱). بنابراین طرد والدین یک تجربه‌ی منفی است. تجربه‌ی منفی از اینکه آنها عاطفه‌ی مثبت داشته باشند جلوگیری می‌کند. آنها ممکن است سطح بالایی از عاطفه‌ی منفی مانند افسردگی و اضطراب را تجربه کنند. رفتارهای منفی والدین به عنوان پیش‌بین آسیب‌شناختی در میان زنان و مردان شناخته شده است، تجربه بیشتر طرد والدینی و فقدان محبت و مهر به

خواهند داشت (۱۰). در بسیاری از تحقیقات اثرات محبت و پذیرش والدین بر آینده‌ی فرزندان ثابت شده است. محققین طی پژوهشی تحت عنوان «رابطه بین پذیرش و طرد از سوی والدین با سلامتی روانشناختی در بزرگسالان» نشان دادند طرد از طرف مادر همبستگی قوی‌تری با مقدار خودپنداره و خودکارآمدی پایین و مقدار خشنودی کم از زندگی داشت. آنها نتیجه گرفتند که پذیرش و طرد از سوی والدین نقش معنی‌داری در رابطه با سلامت روانشناختی افراد بزرگسال جوان دارد (۱۲). پژوهشگران همچنین خاطرنشان کردند بزرگسالانی که از طرف پدرشان در دوران کودکی طرد شده‌اند، سازگاری روانشناختی آنها در بزرگسالی کمتر از کسانی بود که از سوی پدرشان پذیرفته شده بودند (۱۳). طی مطالعه‌ای که در کلمبیا انجام گرفت نتیجه یافته‌ها تئوری PAR را (همانند پژوهش‌های قبلی)، در خصوص رابطه بین پذیرش والدین و سرانجام فرزندان، مورد تایید قرار داد (۲ و ۹). شاهی و همکاران نشان دادند که طرد مادری با روان‌رنجوری در سطح معنی‌داری همبستگی مثبت بالایی دارد و همچنین نشان دادند که خشونت، اضطراب، دلتنگی و افسردگی نتیجه‌ی ویژه‌ی طرد است (۸).

همانطور که بیان شد در پژوهش‌های پیشین (۸) نقش والدین (پدر و مادر) در خصوص آینده‌ی فرزندان انجام گرفته است، اما نقش طرد و پذیرش مادر در پیش‌بینی میزان پرخاشگری دختران کمتر مورد توجه قرار گرفته است. با توجه به اینکه در مطالعات محدودی به بررسی ارتباط متغیرهای طرد و پذیرش مادر و پرخاشگری پرداخته شده و در ایران نیز پژوهشی در این زمینه یافت نشد، لذا پژوهش حاضر با هدف بررسی ارتباط بین طرد و پذیرش مادر و پرخاشگری انجام گرفت.

عنوان پیش بین‌های مشکلات رفتاری، ضداجتماعی و رفتارهای بزهکاری مشخص می‌کند (۸). روهنر و بریتنر (Rohner & Britner) (۲۰۰۲) گزارش دادند شواهد طولی زیادی وجود دارد که نشان می‌دهند طرد والدین مقدم بر رشد و تحول مشکلات سلامت روان، همانند افسردگی، مشکلات رفتاری و اختلالات رفتاری و سوء مصرف مواد است (۹). نتایج تحقیقات طولی دیگر نشان دادند که یک همبستگی دوسویه بین مشکلات رفتاری کودکان و طرد والدین وجود دارد (۱۰). با توجه به اهمیت نقش والدین، به ویژه مادر در میزان پرخاشگری لذا ضرورت دارد در خصوص عوامل پیش‌بینی‌کننده پرخاشگری افراد پژوهش انجام شود. پرخاشگری مفهوم بسیار پیچیده‌ای است. این رفتار از یک سو تحت تاثیر عوامل ژنتیکی و زیست شناختی و از سوی دیگر تحت تاثیر عوامل موقعیتی و روان‌شناختی می‌باشد. از این رو، ارائه تعریفی دقیق و عینی از این سازه، دشوار است. با این وجود بارونو ریچاردسون (Baron & Richardson) (۱۹۹۴) در تعریف پرخاشگری نشان داده‌اند که هدف اینگونه رفتارها تخریب و آسیب‌رسانی به یک موجود زنده و اموال اوست. رفتاری که سبب بروز واکنش‌های دفاعی و اجتنابی از سوی قربانی می‌گردد. اساساً واژه ی پرخاشگری به معنی حرکت و به طرف چیزی حرکت کردن است (۱۰).

ریشه‌ی معنای پرخاشگری را می‌توان به پیش‌رفتن به سوی هدفی بدون تردید، دودلی یا ترس بی‌جهت تعریف نمود (۱۰). برخی والدین ممکن است آگاهانه اقدام به آموزش به کودکانشان برای «دفاع از خود» یا «مرد شدن» بکنند، اما اکثر والدین منکر آموزش پرخاشگری به کودکانشان هستند. به هر حال، تاکتیک‌های کنترل نوعی والدین به پرخاشگری کودکانشان کمک می‌کند. چه در مورد جوانان بزهکار و چه در مورد قلدرهای زمین بازی، پاسخ یکی است: والدینی که از تنبیه بدنی، به ویژه بر مبنایی غیر خویشتندارانه و غیر معقول، استفاده کنند، احتمالاً کودکان پرخاشگر و خشنی

مواد و روش

پژوهش حاضر همبستگی از نوع همبستگی متعارف (Canonical correlation) بود که در آن ارتباط بین متغیرهای طرد و پذیرش مادر و پرخاشگری مورد سنجش قرار گرفت. تحلیل همبستگی متعارف شبیه رگرسیون چندگانه است. به این معنا که در این روش ترکیبی از متغیرهای پیش‌بینی‌کننده به منظور پیش‌بینی متغیرهای ملاک به کار برده می‌شود. تفاوت این دو روش در تعداد متغیرهای ملاک است. در رگرسیون چندگانه فقط یک متغیر ملاک وجود دارد، در صورتی که تحلیل همبستگی متعارف بیش از یک متغیر ملاک دارد (۱۴). جامعه پژوهش شامل کلیه دانشجویان دختر کارشناسی دانشگاه شهید چمران اهواز در سال ۹۲ بود.

نمونه آماری این پژوهش را ۱۰۰ نفر از دانشجویان دختر این دانشگاه تشکیل دادند استروژن نمونه‌گیری بصورت تصادفی ساده انجام شد. نمونه‌گیری در نیمسال دوم سال ۹۲ صورت گرفت. جهت جمع‌آوری اطلاعات در این مطالعه، پس از کسب مجوز از آموزش دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی و طی کردن مراحل اداری، به آموزش هر دانشکده مراجعه شد و پس از ارایه مجوز و موافقت آموزش دانشکده‌ی مربوطه، به صورت تصادفی چند کلاس انتخاب شد و پرسشنامه‌ها بین دانشجویان دختر توزیع شد. پرسشنامه‌ها در ابتدای شروع کلاس به دانشجویان داده شد و دانشجویان در همان محل پرسشنامه را تکمیل و به پژوهشگر تحویل دادند. برای حفظ اصول اخلاقی تحقیق از آنها خواسته شد تا از ذکر نام و نام خانوادگی پرهیز کرده و با اطمینان از محرمانه بودن پاسخ‌ها، با صداقت به ابزارهای این پژوهش پاسخ دهند.

ابزار جمع‌آوری اطلاعات شامل پرسشنامه طرد و پذیرش والدین ویژه بزرگسالان (فرم مادر) (Adult Acceptance-Rejection Questionnaire-Mother

(form) و پرسشنامه پرخاشگری باس و وارن (Buss and

Questionnaire Warren Aggression) بود.

پرسشنامه طرد و پذیرش والدین (فرم مادر) به منظور سنجش تجربه میزان ادراک طرد و پذیرش مادر در دوران کودکی تهیه شده است، که توسط جوانان و بزرگسالان سنین ۱۸-۴۳ سال تکمیل می‌گردد. این پرسشنامه دارای ۶۰ سوال و از نوع بسته پاسخ است، پاسخ سوالات به صورت درجه بندی شده از تقریباً همیشه نادرست (۱) تا همیشه درست (۴) قرار داده شده است. در این پرسشنامه پاسخ صحیح یا غلط وجود ندارد. این پرسشنامه جهت سنجش دو عامل طرد و پذیرش مورد استفاده قرار گرفته است. شامل چهار خرده مقیاس پذیرش/محبت، پرخاشگری/خصومت، بی‌علاقگی/غفلت و در نهایت طرد می‌باشد، که در پژوهش حاضر از دو خرده مقیاس طرد (شامل ماده‌های ۵۹-۵۶-۵۳-۴۶-۳۹-۳۲-۲۵-۱۸-۱۱-۴) و پذیرش (شامل ماده‌های ۶۰-۵۸-۵۷-۵۵-۵۴-۵۰-۴۷-۴۳-۴۰-۳۶-۳۳-۲۹-۲۶-۲۲-۱۹-۱۵-۱۲-۸-۵-۱) استفاده شد.

آلفای کرونباخ این پرسشنامه توسط روهرنر در آمریکا ۰/۹۳ گزارش شده است (۱۵). در ایران یزدخواستی ضریب همسانی درونی این آزمون را برابر با ۰/۹۸ و ضریب همسانی درونی عامل‌ها پرسشنامه طرد و پذیرش والدین را به ترتیب برابر با ۰/۹۵ و ۰/۹۰ گزارش کردند (۱۵). یزدخواستی برای بررسی روایی این پرسشنامه، همبستگی بین خرده آزمون‌ها را با نمره کل آزمون محاسبه کرد و ضرایب برای عامل‌های پذیرش/محبت، خصومت/پرخاشگری، بی‌تفاوتی/غفلت‌کننده و طرد به ترتیب برابر با ۰/۹۷، ۰/۸۸، ۰/۹۶، ۰/۹۴ به دست آورد (۱۵).

پرسشنامه پرخاشگری باس و وارن دارای ۳۴ سوال و از نوع بسته پاسخ است که مخصوص سنین ۹ تا ۸۸ سال می‌باشد. پاسخ سوالات به صورت درجه‌بندی شده از کاملاً مخالفم (۱) تا کاملاً موافقم (۵) قرار داده شده است. در این

پیرسون و همبستگی متعارف، همبستگی بین دو متغیر مورد بررسی قرار گرفت.

یافته‌ها

یافته‌های مطالعه نشان داد که میانگین سنی دانشجویان ۲۱/۸۷ سال با انحراف استاندارد ۲/۱۳ حداقل سن ۱۸ و حداکثر ۲۹ سال بود.

نتایج مطالعه در رابطه با طرد و پذیرش مادر و پرخاشگری نشان داد که میانگین (انحراف معیار) دانشجویان در طرد مادر ۱۷/۴۰ (۵/۴۵)، پذیرش مادر ۶۵/۹۵ (۱۰/۰۷)، پرخاشگری جسمی ۱۶/۴۰ (۵/۷۳)، پرخاشگری کلامی ۱۵/۲۵ (۳/۰۲)، خشم ۲۱/۵۳ (۴/۸۶)، خصومت ۲۳/۹۵ (۵/۹۷) و پرخاشگری غیرمستقیم ۱۵/۰۸ (۳/۸۰) می‌باشد (جدول ۱).

نتایج مطالعه در رابطه با همبستگی بین متغیرهای پژوهش نشان داد که روابط بین طرد مادر با پرخاشگری جسمی ($r=0/380$)، خشم ($r=0/328$)، خصومت ($r=0/269$)، پرخاشگری غیرمستقیم ($r=0/454$) و روابط بین پذیرش مادر با پرخاشگری جسمی ($r=-0/284$) و پرخاشگری غیرمستقیم ($r=-0/280$) در سطح مورد نظر ($P<0/05$) معنی‌دار می‌باشد (جدول ۲).

در پژوهش حاضر برای بررسی رابطه‌ی متغیرهای پژوهش از روش تحلیل همبستگی متعارف استفاده گردید. طرد و پذیرش مادر به عنوان پیش‌بین، خرده‌مقیاس‌های پرخاشگری به عنوان ملاک در نظر گرفته شد تا رابطه چندمتغیری مشترک میان این دو دسته متغیر بررسی شود (جدول ۳).

پرسشنامه پاسخ صحیح یا غلط وجود ندارد. این پرسشنامه جهت سنجش پنج عامل پرخاشگری جسمی، پرخاشگری کلامی، خشم، خصومت و پرخاشگری غیرمستقیم مورد استفاده قرار گرفته است و آلفای کرونباخ این پرسشنامه در آمریکا توسط باس و وارن ۰/۹۱ گزارش گردید (۱۵). در ایران یزدخواستی ضریب همسانی درونی آزمون برابر با ۰/۷۸ می‌باشد (۱۵). همچنین ضریب همسانی درونی عامل‌های پرخاشگری جسمی، پرخاشگری کلامی، خشم، خصومت و پرخاشگری غیرمستقیم به ترتیب برابر با ۰/۶۴، ۰/۶۵، ۰/۵۶، ۰/۶۲ و ۰/۶۰ بود. یزدخواستی برای بررسی روایی این پرسشنامه، همبستگی بین خرده آزمون‌ها را با نمره کل آزمون محاسبه کرد و ضرایب برای عامل‌های پرخاشگری جسمی، پرخاشگری کلامی، خشم، خصومت و پرخاشگری غیرمستقیم را به ترتیب برابر با ۰/۶۰، ۰/۶۲، ۰/۵۲، ۰/۳۳ و ۰/۴۲ به دست آورد (۱۵).

در پژوهش حاضر ضرایب پایایی پرسشنامه طرد و پذیرش والدین (فرم مادر) با استفاده از روش آلفای کرونباخ ۰/۷۵ و ضرایب پایایی پرسشنامه پرخاشگری باس و وارن با استفاده از روش آلفای کرونباخ ۰/۸۹ به دست آمد.

جهت جمع‌آوری اطلاعات در این مطالعه، پس از کسب مجوز از آموزش دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی و طی کردن مراحل اداری، به آموزش هر دانشکده مراجعه شد و پس از ارایه مجوز و موافقت آموزش دانشکده‌ی مربوطه، به صورت تصادفی پرسشنامه‌ها بین دانشجویان دختر توزیع شد. پرسشنامه‌ها در ابتدای شروع کلاس به دانشجویان داده شد و دانشجویان در همان محل پرسشنامه را تکمیل و به پژوهشگر تحویل دادند.

پس از جمع‌آوری اطلاعات، داده‌ها با استفاده از برنامه SPSS نسخه ۱۶ تجزیه و تحلیل شد. ابتدا از آمار توصیفی جهت توصیف متغیرها و سپس با به‌کارگیری آزمون آماری

جدول ۱: میانگین و انحراف معیار نمره‌های دانشجویان در طرد و پذیرش مادر و پرخاشگری

متغیر	میانگین	انحراف معیار
پذیرش مادر	۶۵/۹۵	۱۰/۰۷
طرد مادر	۱۷/۴۰	۵/۴۵
پرخاشگری جسمی	۱۶/۴۰	۵/۷۳
پرخاشگری کلامی	۱۵/۲۵	۳/۰۲
خشم	۲۱/۵۳	۴/۸۶
خصوصیت	۲۳/۹۵	۵/۹۷
پرخاشگری غیرمستقیم	۱۵/۰۸	۳/۸۰

جدول ۲. ماتریس همبستگی متغیرهای طرد و پذیرش مادر و پرخاشگری

۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱	
						۱	۱- پذیرش مادر
					۱	-۰/۶۲۰**	۲- طرد مادر
				۱	۰/۳۸۰**	-۰/۲۸۴**	۳- پرخاشگری جسمی
			۱	۰/۲۳۶*	-۰/۰۲۳	۰/۱۳۱	۴- پرخاشگری کلامی
		۱	۰/۳۹۷**	۰/۶۰۷**	۰/۳۲۸**	-۰/۱۱۹	۵- خشم
	۱	۰/۶۰۷**	۰/۳۴۰**	۰/۴۲۲**	۰/۲۶۹**	-۰/۰۱۵	۶- خصوصیت
۱	۰/۵۵۷**	۰/۶۰۴**	۰/۲۵۰*	۰/۵۹۲**	۰/۴۵۴**	-۰/۲۸۰**	۷- پرخاشگری غیرمستقیم

*همبستگی در سطح ۰/۰۵ معنی دار است.

**همبستگی در سطح ۰/۰۱ معنی دار است.

size) مدل کامل را در ماتریس I^2 آشکار می‌سازد. بر این مبناء، اندازه اثر دو تابع متعارف تحلیل برابر است با $0/317 = 0/683 - 1$. اندازه اثر، مقدار واریانس مشترک بین دو دسته متغیر است که مدل کامل قادر به تبیین آن می‌باشد، بنابراین مدل به دست آمده در این پژوهش، ۳۱ درصد از

همانطور که در جدول ۳ مشاهده می‌شود معنی داری مقدار لامبدای ویلکز ($p < 0/001$) نشان می‌دهد که بین دو دسته متغیر (طرد و پذیرش مادر و پرخاشگری) رابطه معنی دار وجود دارد. لامبدا نشان دهنده واریانسی است که توسط مدل تبیین نمی‌شود، در نتیجه ۱-۸ اندازه اثر (effect

وارینانس بین متغیرهای طرد و پذیرش مادر و پرخاشگری را تبیین می‌نماید. تعداد توابع یا ابعادی که در تحلیل متعارف به دست می‌آید برابر با تعداد متغیرها در کوچک‌ترین دسته (پیش‌بین یا ملاک) است. چون در این پژوهش متغیر پیش‌بین شامل طرد و پذیرش مادر است، بنابراین دو تابع یا بعد به دست آمد (جدول ۴).

جدول ۳: آزمون‌ها معنی‌داری برای مدل کامل تحلیل همبستگی متعارف

نام آزمون	ارزش	نسبت F	df فرضیه	df خطا	سطح معنی‌داری
اثر پیلایی	۰/۳۳۶	۳/۸۰	۱۰	۱۸۸	<۰/۰۰۱
ویلکز لامبدا	۰/۶۸۳	۳/۸۹	۱۰	۱۸۶	<۰/۰۰۱
اثر هتلینگ	۰/۴۳۳	۳/۹۸	۱۰	۱۸۴	<۰/۰۰۱

جدول ۴: ویژگی‌های توابع حاصل از تحلیل متعارف

شماره تابع	مقدار ویژه	درصد	درصد تراکمی	همبستگی متعارف	مجذور همبستگی
۱	۰/۳۴۷	۸۰/۲۲	۸۰/۲۲	۰/۵۰۷	۰/۲۵۷
۲	۰/۰۸۵	۱۹/۷۷	۱۰۰	۰/۲۸۰	۰/۰۷۸

جدول ۵: نتایج تحلیل کاهش بعد برای توابع متعارف

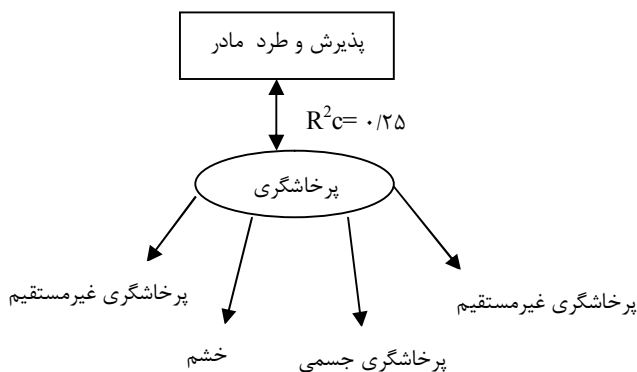
شماره ریشه	لامبدای ویلکز	نسبت F	df فرضیه	df خطا	سطح معنی‌داری
۱ تا ۲	۰/۶۸۳	۳/۸۹	۱۰	۱۸۶	<۰/۰۰۱
۲ تا ۲	۰/۹۲۱	۲/۰۱	۴	۹۴	۰/۰۹

نمایند، تفسیر می‌شود و تابع دوم (۷/۸ درصد) مورد تفسیر قرار نمی‌گیرد.

علاوه بر روش فوق، محقق می‌تواند به کمک تحلیل کاهش بعد معنی‌داری آماری توابع را آزمون نماید (جدول ۵). ردیف اول جدول ۵ نتایج آزمون معنی‌داری اثر تجمعی (cumulative effect) توابع ۱ تا ۲ داده شده است. این آزمون نشان می‌دهد که آیا ترکیب هر دو تابع معنی‌دار است یا خیر. همانطور که پیش از این گفته شد اثر تجمعی توابع ۱ تا ۲ (یا مدل کامل) از نظر آماری معنی‌دار است ($p < ۰/۰۰۱$) و اثر تجمعی تابع ۲ تا ۲ ($۰/۰۹۱$) معنی‌دار

در تحلیل متعارف راه آسانی برای آزمون معنی‌داری توابع به صورت جداگانه وجود ندارد. یک روش برای بررسی معنی‌داری توابع، توجه به مقدار وارینانس است که هر تابع تبیین می‌نماید. در جدول ۴ مشاهده می‌شود که مجذور همبستگی‌های متعارف توابع به ترتیب برابر با ۰/۲۵۷، ۰/۰۷۸ است. پیرو شری و هنسان (Sherry & Henson) توابعی که کمتر از ۱۰ درصد وارینانس را تبیین نمایند، کنار گذاشته می‌شوند و تفسیر نمی‌شوند (۱۶)، بنابراین، فقط تابع اول که ۲۵ درصد از وارینانس مشترک را تبیین می-

۰/۷۵۸-)، خشم (ضریب ساختاری، ۰/۶۱۲-) و خصومت (ضریب ساختاری، ۰/۴۷۵-) سهم بیشتری در ترکیب خطی متغیرهای ملاک دارند. به بیان دیگر، در تابع اول هویت هنجاری و هویت اطلاعاتی به وسیله‌ی پذیرش مادر و طرد مادر پیش‌بینی می‌شوند. همچنین، ضریب تعیین متعارف ۰/۲۵ می‌باشد که مقدار واریانس مشترک بین دو مجموعه متعارف متغیرهای پیش‌بین و ملاک را تعیین می‌کند. نمودار ۱ روابط مفهومی متغیرهای پیش‌بین و ملاک را در تابع اول متعارف نشان می‌دهد.

نمودار ۱: مدل مفهومی پذیرش و طرد مادر با پرخاشگری

بحث

مطالعه حاضر به منظور بررسی رابطه پذیرش و طرد مادر با پرخاشگری دانشجویان انجام شد. ضرایب ساختاری بدست آمده در این پژوهش نشان می‌دهند که الگویی از نمره‌های بالا در پذیرش مادر و نمره‌های پایین در طرد مادر با الگویی از نمره‌های پایین در پرخاشگری غیرمستقیم، پرخاشگری جسمی، خشم و خصومت همبسته هستند. بنابراین یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که ترکیب پذیرش پایین و طرد بالا احتمال پرخاشگری غیرمستقیم، پرخاشگری جسمی، خشم و خصومت را بالا می‌برد.

نیست. به عبارت دیگر تابع ۱ تا ۲ میزان معنی‌داری از واریانس مشترک میان دو دسته متغیرها را تبیین می‌کند. بنابراین، نتایج تحلیل کاهش بعد با نتایج حاصل از بررسی مجذور همبستگی متعارف هماهنگ است.

جدول ۶: ضرایب استاندارد، ساختاری و مجذور ضرایب ساختاری متغیرها در تابع

متغیر	ضریب استاندارد	ضریب ساختاری	مجدور ضریب ساختاری
طرد مادر	-۰/۸۸۷	-۰/۹۹۱	۰/۱۲۰
پذیرش مادر	۰/۱۶۷	۰/۷۱۷	۰/۹۳۸
پرخاشگری جسمی	-۰/۳۶۲	-۰/۷۵۸	۰/۹۸۲
پرخاشگری کلامی	۰/۳۹۱	۰/۰۸۲	۰/۰۰۶
خشم	-۰/۱۳۷	-۰/۶۱۲	۰/۳۷۴
خصومت	۰/۰۱۴	-۰/۴۷۵	۰/۲۲۵
پرخاشگری غیرمستقیم	-۰/۶۹۵	-۰/۸۸۶	۰/۷۸۴

نتایج تا به این جا نشان داد که بین دو دسته متغیر رابطه معنی‌داری وجود دارد و تابع ۱ تا ۲ به دست آمده، مقدار معنی‌داری از واریانس بین دو دسته متغیر را تبیین می‌نماید، اما نقش هر کدام از متغیرهای پیش‌بین و ملاک در توابع چقدر است؟ برای پاسخ به این سوال به ضرایب استاندارد و ساختاری متغیرها رجوع می‌کنیم (جدول ۶).

پیرو آلپورت و پترسون (Alpert & Peterson) فقط متغیرهای دارای ضرایب ساختاری حداقل ۰/۳۰ مورد توجه و تفسیر قرار می‌گیرند (۱۷). به این ترتیب مندرجات جدول ۶ نشان می‌دهد که در تابع اول به ترتیب طرد مادر (ضریب ساختاری، ۰/۹۹۱-) و پذیرش مادر (ضریب ساختاری، ۰/۷۱۷) در ترکیب خطی دو متغیر پیش‌بین دارای اهمیت هستند. از سوی دیگر، در این تابع از بین متغیرهای ملاک به ترتیب اهمیت پرخاشگری غیرمستقیم (ضریب ساختاری، ۰/۸۸۶-)، پرخاشگری جسمی (ضریب ساختاری،

سازگاری، مشکل در برقراری ارتباط و ابراز پرخاشگری به صورت غیر مستقیم و آشکار خواهد شد.

این تحقیق با محدودیت‌هایی همراه بود، گروه نمونه دانشجویان دختر بودند و پذیرش و طرد مادر مورد بررسی قرار گرفته بود، که تعمیم‌پذیری نتایج را محدود می‌سازد، لذا باید از تعمیم نتایج آن به دانشجویان پسر و پذیرش و طرد از جانب پدر احتیاط کرد. توصیه می‌شود تا پژوهشگران در تحقیقات آینده سازه‌های طرد و پذیرش مادر و پرخاشگری را بر گروهی غیر از دانشجویان، جمعیت بالینی و مردان مورد بررسی قرار دهند و به بالینگران و مشاوران نیز توصیه می‌شود که برای دانشجویان دانشگاه برنامه‌های آموزشی و درمانی در رابطه با این موضوع برگزار کنند. پیشنهاد می‌شود در مطالعات آتی متغیرهای دیگری همراه با طرد و پذیرش مادر و پرخاشگری در نظر گرفته شود و پژوهش بر روی دو گروه دختر و پسر انجام شود تا امکان مقایسه این دو گروه فراهم شود. همچنین پیشنهاد می‌شود علاوه بر سن سایر متغیرهای جمعیت شناختی مثل ترتیب تولد، تعداد خواهرها و برادرها، میزان درآمد خانواده و طبقه- اجتماعی- اقتصادی و ... و ارتباط آن با متغیرهای طرد و پذیرش مادر و پرخاشگری مورد بررسی قرار گیرد.

نتیجه گیری

نتایج پژوهش حاضر در کل نشان داد که بین طرد و پذیرش مادر و پرخاشگری همبستگی وجود دارد. رابطه‌ی طرد و پذیرش مادر و پرخاشگری قابل توجه است و پیشنهاد می‌شود که بالینگران به این دو سازه توجه کنند و پژوهش‌های بیشتری در این زمینه انجام دهند.

References

- 1- Yazd Khasti F, & Ghasemi S. The relationship between personality and acceptance, and rejection by their children.

یافته‌های پژوهش با یافته‌های شاهید، مالیک، ناهر، ناهر و خان (۲۰۰۹)، نجم و آیجاز (۲۰۱۲)، آلی (۲۰۱۱) و مککلوی (۲۰۱۱) همسو می‌باشد (۸، ۱۸، ۱۹ و ۲۰). همچنین نز و کوثر (۲۰۱۲) به این نتیجه رسیدند که طرد مادر منجر به پرخاشگری می‌گردد که آن هم با بروز اختلالات مختلف از جمله اختلال جسمانی سازی رابطه دارد (۲۱). در تبیین این یافته‌ها می‌توان گفت که آلی مطرح کرد که از پیامدهای طرد می‌توان به پرخاشگری، خصومت، وابستگی، عزت نفس معیوب و بی‌ثباتی هیجانی اشاره کرد و در کل افرادی که از سوی والدین طرد می‌شوند روی هم رفته دچار مشکلات سازگاری روانشناختی خواهند بود (۱۹). همچنین پژوهش‌ها نشان داده است که این افراد دچار افسردگی، اختلالات سازگاری و سو مصرف مواد و بروز پرخاشگری و خصومت خواهند بود. روهنر و بریتنر مطرح کردند که فرزندی که از سوی والدین خود طرد می‌شوند با خصومت و پرخاشگری رشد خواهند کرد. در واقع طرد والدین باعث بروز پرخاشگری در کودکان خواهد شد و آنها با این پرخاشگری و خصومت بزرگ خواهند شد (۹).

با توجه به نظر فروید (۲۲) تجربیات اولیه‌ی کودک با والدین روند بعدی رشد را تعیین می‌کند. پس با توجه به نظریه فروید، می‌توان گفت که وقتی کودک مدام از سوی والدین خود طرد شود و مورد انتقاد قرار گیرد و به جای دریافت پذیرش و گرمی از سوی والدین با خصومت و طرد آنها روبرو شود، کودک دچار افسردگی و ناکامی خواهد شد و این تجربیات اولیه کودک با والدین روند بعدی رشد کودک را تحت تاثیر قرار می‌دهد. ناکامی تجربه شده از سوی کودک ممکن است خود را به صورت پرخاشگری نشان دهد. کودک این خصومت و پرخاشگری را با خود به دوش می‌کشد و در تعاملات با همسالان و سایرین نیز آن را بروز خواهد داد و در بزرگسالی این خصومت و پرخاشگری باعث بروز مشکلات

- acceptance-rejection: Review of cross-cultural and intracultural evidence. *Cross-Cultural Research* 2002; 36: 16- 47.
- 10- Lila M, Garcia F, & Gracia E. Perceived paternal and maternal acceptance and childrens outcomes in Colombia. *Social Behavior and Personality* 2007; 35: 115-124.
- 11- Ahmadi V. Design and testa model of antecedents and consequences of Narcissistic Personality martyr Chamran University. Payanamh Clinical Psychology, martyr Chamran University 2011. (Persian)
- 12- khan S, Hassan S, Husain G, & Gul I. Relationship of parental acceptance and rejection with psychological wellness in young adults; 2011.
- 13- Hussain S, & Munaf S. Perceived father acceptance-rejection in childhood and psychological adjustment in adulthood. *International Journal of Business and Social Science* 2012; 3: 149 - 156.
- 14- Delavar A. Theory and Research in the Humanities and Social Sciences 1997. Tehran: Roshd Publications.(Persian)
- 15- Yazdkhasti F. Interactive style and Psychological Tests 2010. Esfahan: Payamalavi. (Persian)
- 16- Sherry A, & Henson RK. Conducting and interpreting canonical correlation analysis in personality research: a user-friendly primer. *Journal of Personality Assessment* 2005; 84 (1): 37-48.
- 17- Alpert M I, & Peterson R A. On the Interpretation of Canonical Analysis. *Journal of Marketing Research* 1972; 9: 187-192.
- Studies Educational Psychology 2011; 12: 131-144. (Persian)
- 2- Rohner R P. The parental acceptance-rejection syndrom: Universal correlates of perceived rejection. *American Psychologist* 2004; 59: 830- 840.
- 3- Rohner R P. Parental acceptance-rejection theory (PAR theory). University of Connecticut (in press); 1-5.
- 4- Tozandejani H, Tavakolizade J, & Lagziyan Z. Effectiveness of parenting practices on self-efficacy and mental health. Payam Noor University for Humanities students and free Nishapur. *Journal of Medical Sciences and Health Services Gonabad* 2011; 17 (3): 56-65. (Persian)
- 5- American Psychology Association. APA Dictionary of Psychology. Whashington, DC; 2007.
- 6- Dunkel C S, & Harbke C R. Direct and indirect effects of birth order on personality and identity: Support for the null hypothesis. *The Journal of Genetic Psychology* 2009; 170: 159- 175.
- 7- Rohner R P, & Rohner E C. Worldwide tests of parental acceptance-rejection theory. *Behavioral Science Reserch* 1980; 15: 1 -21.
- 8- Shahid S F, Mullick M S, Nahar J SH, Nahar J, & Khan S. Relation between parental rejection and personality. *Bangabandhu Sheikh Mujib Medical University Journal* 2009; 2: 61- 65.
- 9- Rohner R P, & Britner P A. Worldwide mental health correlates of parental

their children with ADHD symptomology. Master of Science (Psychology) 2011; 92:15.

21- Naz F, & Kausar R. Parental rejection and comorbid disorders in adolescents with somatization disorder. Journal of Behavioral Sciences 2012; 22, 1.

22- Feist, J & Feist, G. Personality theories. Translate of Seyad Mohammadi Y (2002). Tehran: Ravan. (Persian)

18- Najam N, Ijaz B. Parental acceptance-rejection and social adjustment of children with congenital amputation: an exploratory study. Journal of Behavioural Sciences 2012; 22,1.

19- Ali S. Perceived teacher and parental acceptance-rejection, and the academic achievement, adjustment, and behavior of children: Literature review. International Journal of Peace and Development Studies 2011; 2(5): 138-147.

20- McKelvy T N. An examination of maternal acceptance among mothers and

The relationship between mother acceptance-rejection and aggression in girl students

Sadeghi R¹, Tajikzadeh F², Raiskariman F^{3*}

1. MS Candidate of Clinical Psychology, ShahidChamran University, Ahvaz, Iran

2. MS Candidate of Clinical Psychology, ShahidChamran University, Ahvaz, Iran

3. Ms in Nursing, Faculty Member of Nursing, School of Nursing and Midwifery, Shiraz University of Medical Science, Shiraz, Iran

Abstract

Background: Nowadays, violence and aggression can be widely observed in many societies, the effect of which can be seen on both individuals and the society as a whole. The present study aimed to determine the relationship between mother acceptance-rejection and aggression among the B.Sc. students of Shahid Chamran University, Ahvaz, Iran.

Methods: This descriptive, canonical correlational study was conducted on 100 female university students selected through simple sampling. The data were collected using adult acceptance-rejection questionnaire (mother form) and Buss and Warren Aggression Questionnaire. Then, they were entered into the SPSS statistical software and analyzed using descriptive as well as inferential statistics (Pearson correlation coefficient and canonical correlation).

Results: Structural coefficients showed that the pattern of high scores in mother's acceptance and low scores in mother's rejection was correlated with the pattern of low scores in indirect aggression, anger, hostility, and physical aggression. Therefore, the study findings indicated that the combination of low mother's acceptance and high mother's rejection could increase the probability of indirect aggression, anger, hostility, and physical aggression.

Conclusion: A significant correlation was observed between mother acceptance-rejection and aggression.

Keywords: Mother's acceptance, Mother's rejection, Aggression, Students

Sadra Med Sci J 2014; 2(2): 173-184

Received: Oct. 26th, 2013

Accepted: Mar. 11th, 2014

---

* Corresponding Author: **Raiskariman F**, Ms in Nursing, Faculty Member of Nursing, School of Nursing and Midwifery, Shiraz University of medical science and health services, Shiraz, Iran, razihsadeghi90@yahoo.com